

УДК 323.1

**МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ
ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІТИКОЮ
ІНСТИТУТАМИ ДЕРЖАВНОГО
УПРАВЛІННЯ І ГРОМАДЯНСЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА**

**THE MECHANISM OF THE MANAGEMENT
OF THE ETHNO-NATIONAL POLICY BY
THE INSTITUTE OF STATE ADMINISTRATION
AND CIVIC SOCIETY**

Корнат Л. Я.,

кандидат наук з державного управління,
асистент кафедри політології та
міжнародних відносин, Національний
університет Львівська політехніка
(Україна, Львів),
e-mail: lesia.y.kornat@lpnu.ua

Kornat L.Y.,

Candidate of Sciences in Public
Administration, Assistant Professor of Political
Science and International Relations,
Lviv Polytechnic National University
(Ukraine, Lviv),
e-mail: lesia.y.kornat@lpnu.ua

Визначено чинники, що впливають на сучасну етнонаціональну політику держави. Окреслено основні завдання, які стоять перед сучасною етнонаціональною політикою. Проаналізовано механізми регулювання міжетнічних відносин інститутами державного управління і громадянського суспільства. Запропоновано шляхи удосконалення механізмів регулювання міжетнічних стосунків.

Ключові слова: механізм державного управління, етнонаціональна політика, моделі етнонаціональної політики, міжетнічні відносини.

The factors influencing the modern ethnic-national policy of the state have been determined in this article. The main tasks facing modern ethnic-national policy have been outlined in this article. The mechanisms of regulation of interethnic relations by public administration institutions and civil society have been analyzed in this article. The ways of improvement of the mechanisms of regulation of interethnic relations have been suggested in this article.

Keywords: mechanism of state regulation, ethnic-national policy, models of the ethnic-national policy, interethnic relations.

Етнонаціональна політика посідає важливе місце у структурі державної політики більшості країн сучасного світу. Науково обґрунтована етнонаціональна політика є необхідною умовою процесу державотворення в усіх багатонаціональних країнах. Її ефективність залежить від того, наскільки правильно її принципи відображають стан етнонаціональної ситуації, вміння правлячих кіл врахо-

увати етнонаціональні інтереси та сприяти їх гармонії.

Для України, як і для будь-якої поліетнічної держави, питання регулювання органами державної влади і місцевого самоврядування міжетнічних стосунків є актуальним і потребує постійного вивчення та аналізу. Формування цивілізованої, демократичної етнополітики, співвідношення національних, етнокультурних та мовних питань з демократичним політичним правлінням є однією з найскладніших теоретичних та практичних проблем сучасного суспільного розвитку. Нові виклики постають сьогодні в умовах децентралізації та реформи органів державного управління. У межах Європейського Союзу інтеграційні процеси зумовили розвиток регіоналізації, що сприяло зростанню вимог етнічних спільнот щодо захисту своїх прав. Вхідження України у світове співтовариство неможливе без вирішення етнополітичних питань відповідно до стандартів демократичної держави.

Попри актуальність теми, питання регулювання розвитку етнонаціональної ситуації в Україні залишається мало вивченим. Більшість дослідників вдаються до аналізу національних меншин переважно з історичних і культурологічних позицій, а питання регулювання етнонаціональних процесів органами державної влади і місцевого самоуправління приділяють менше уваги.

Мета даного дослідження – визначити потенційні можливості регулювання етнополітичної ситуації та окреслити механізми управління етнонаціональною політикою органами державного управління та місцевого самоврядування у співпраці з суб'єктами громадянського суспільства; сформулювати основні напрями вдосконалення механізмів державного управління етнонаціональними процесами.

Різні аспекти дослідження проблеми етнонаціональної політики тією чи іншою мірою розкриті у працях вітчизняних та зарубіжних учених. Серед вітчизняних досліджень етнополітичних процесів слід відзначити праці О. Антонюка, В. Євтуха, О. Картунова, А. Колодій, В. Котигоренка, І. Кураса, Л. Лойко, Г. Луцишин, О. Майбороди, Л. Нагорної, С. Римаренка, Ю. Римаренка, М. Степика, В. Трощинського та ін. Серед зарубіжних дослідників, що займалися питаннями концептуальних засад етнонаціональної політики, найвідомішими є праці М. Вебера, В. Кімлічки, О. Клайнеберга, Е. Сміта, Д. Турка, Р. Шермергорна, П. Штомпки та ін. Саме їх теоретичні напрацювання дали змогу проаналізувати можливі механізми регулювання етнонаціональних процесів органами державної влади і місцевого самоуправління.

У сфері наукових досліджень і практичної публічної політики те, що на Заході зазвичай називають «управлінням етнічним різноманіттям» (ethnic diversity management), деякі укра-

їнські науковці (В. Євтух) визначають термінами «етнонаціональна політика» і «етнополітичний менеджмент».

Державна етнонаціональна політика України – це система принципів і практичних дій держави, спрямованих на задоволення потреб різних етнічних спільнот, пов'язаних із специфікою їхнього етнокультурного розвитку, регулювання міжетнічних стосунків, усунення чинників міжетнічної напруги й конфліктів, забезпечення участі різних етнонаціональних компонентів українського суспільства в процесах державотворення. Тобто, етнополітика є системою підходів і практичних дій держави щодо забезпечення розвитку етнонаціональної сфери.

Натомість етнополітичний менеджмент визначається більш вузько технічно, як «складова частина системи державного менеджменту (управління), що здійснює контрольню-регуляторні функції держави у сфері міжетнічних стосунків» [4, с. 69]. Рівні етнополітичного менеджменту: стратегічний, тактичний, оперативний; основні функції: правова, контрольна, організація взаємодії; методи: прогнозування, адміністративні, моделювання, економічні, надання соціальних пільг, політичні, правове регулювання [4, с. 70].

Термін „етнополітичний менеджмент” (від англ. management – управління, керування) – пропонується розуміти як складову єдиної системи державного управління, на яку покладено завдання контролю та правового, а в межах чинного законодавства – й адміністративного регулювання міжетнічних відносин [6, с. 48]. Управління розглядається як різнорівневе.

Перший рівень – стратегічний. Це – ухвалення загальнодержавних етнополітичних рішень на вищому законодавчому та виконавчому рівнях держави.

Другий – тактичний. Він включає розроблення конкретних методів, заходів, підходів та засобів реалізації ухвалених рішень. Цим опікуються відповідні органи в структурі Кабінету Міністрів та в центральних урядових установах.

І, нарешті, третій – оперативний рівень, на якому відбувається реалізація державної етнополітики в регіонах та відстежуються результати виконання попередніх завдань, доручень, рішень тощо. Ця робота покладена на регіональні підрозділи органів державного управління.

Відповідно, серед функцій етнополітичного менеджменту можна виокремити дві основні.

Перша – оперативно-управлінська. Вона покладається на відповідні підрозділи Кабінету Міністрів України та спеціалізовану центральну урядову установу, а також на органи місцевої виконавчої влади, представлені відповідними управліннями й відділами у справах національностей та міграції. Друга

функція названих структур виконавчої влади держави – імплементаційна (від лат. implere – наповнювати, досягати, виконувати, здійснювати). Її зміст полягає в розробленні та здійсненні заходів, які забезпечують реалізацію основних напрямів державної етнополітики, представлених цільовими державними програмами. Інституції державного етнополітичного менеджменту у межах своїх повноважень організовують і контролюють виконання актів законодавства та досягнення цілей і завдань етнонаціональної політики держави, вивчають і узагальнюють її досвід (в тому числі в частині реалізації її правових засад), вносять пропозиції щодо їх вдосконалення й розвитку Верховній Раді України, Президентові України та Кабінетові Міністрів.

Отже, етнополітичний менеджмент являє собою інституціональну, оперативно-управлінську та імплементаційну складові ширшої галузі, якою є етнонаціональна політика [6, с. 48-63].

Надані органам влади повноваження стосовно залучення до їхньої діяльності різного профілю спеціалістів та установ, утворення різних комісій, експертних рад і робочих груп, скликання нарад за тематикою, віднесеною до компетенції органів, відповідальних за етнополітичну сферу, дає змогу зосереджувати владно-управлінські, політичні, культурні, наукові, інформаційні та інші механізми для регулювання етнополітичних процесів в країні. Використовуються важелі „вертикальної” підпорядкованості та „горизонтальної” децентралізації структур виконавчої влади. Комплексність підходу до етнонаціональних проблем суттєво поліпшує етнополітичний менеджмент як складову управлінської системи, на яку покладено завдання зміцнювати державу і її територіальну цілісність.

Отже, належна увага структур державного управління до всього спектра етнонаціональних відносин, а не тільки до його окремих елементів, є необхідною умовою політичної консолідації багатоетнічного українського суспільства.

Відповідно до статті 119 Конституції України місцеві державні адміністрації на відповідній території забезпечують виконання державних і регіональних програм соціально-економічного та культурного розвитку, програм охорони довкілля, а в місцях компактного проживання корінних народів і національних меншин – також програм їх національнокультурного розвитку [5].

Регіональні відмінності національного складу населення України, велика кількість різних етнічних спільнот, що мешкають на її території, невирішені питання міжетнічних стосунків, та інші проблеми вимагають від держави не тільки вивчення і моніторингу цих питань, але й регулювання ситуації (впливу на ситуацію). Це необхідно для того, щоб не до-

пустити таких негативних явищ у суспільстві, як міжетнічні конфлікти, сепаратистські прояви, прояви ксенофобії та інше. Тому актуальною є проблема вироблення дієвих механізмів регулювання міжетнічних стосунків органами державної влади спільно з інституціями громадянського суспільства.

Оскільки проблеми можуть виникати як на національному, так і на регіональному рівнях, то результативність регулювання цих процесів залежить, в першу чергу, від узгодженості рішень, дій на центральному, регіональному і локальному рівнях, а також від визнання правомірності рішень органів державного управління і місцевого самоуправління представниками етнічних груп.

Інтерес науковців до регіональних проблем етнополітики останніми роками сприяв їх теоретичному осмисленню. Особливо це стосується державного регулювання міжетнічних відносин на регіональному та локальному рівнях.

Розглядаючи структуру механізму державного управління, Р. Рудніцка наголошує, що у механізмі державного управління можна виділити такі головні елементи: методи (метод означає спосіб досягнення мети): організаційні, економічні, соціально-психологічні; важелі (важіль – це спосіб дії при використанні певного методу): економічні, фінансові, правові тощо; інструменти (допомагають забезпечити високу ефективність механізму державного управління, сприяти досягненню поставлених цілей): управлінські технології і процедури; політика – це система цілеспрямованих заходів із досягнення соціально значимих результатів; правове забезпечення; нормативне забезпечення; інформаційне забезпечення. Отже, механізми державного управління – це штучно створена система засобів впливу суб'єктів державного управління на об'єкт та їхньої взаємодії [11].

В якості основного елемента механізмів державного управління дослідники визначають систему органів виконавчої влади (органів державного управління) – в силу її ролі у забезпеченні ефективного вирішення завдань управління, реального керування суспільними процесами.

Система органів управління створюється саме як інструмент реалізації цілей і завдань державного управління щодо процесів, які відбуваються у суспільному житті, як засіб конкретизації загальних функцій державного управління у певних сферах суспільного життя. Завдання і цілі державного управління, диференціюючись у функціях конкретних органів системи державного управління, багато в чому впливають на внутрішню структуру як системи органів державного управління, так і конкретних її органів.

Реалізуючи належні їм функції, органи управління як керуючі суб'єкти мають право в односторонньому порядку видавати юридич-

ні акти нормативного характеру, тобто мають реальний засіб впливу на об'єкти управління шляхом зміни їх правового статусу. Система органів державного управління має значне ресурсне забезпечення своєї діяльності по реалізації владних повноважень: правове, інформаційне, економічне, технічне та ін. Також, система органів державного управління, маючи розгалужену структуру, забезпечує одночасність здійснення відповідних владних функцій у всіх регіонах країни.

Окрім системи органів державного управління, до механізму державного управління слід віднести ще одну складову – сукупність відповідних правових норм. Правові норми регламентують та регулюють усі відносини, що виникають під час організаційно-управлінського впливу, і тим самим визначають правове середовище діяльності системи органів державного управління.

Вищий рівень управління, в тому числі її нормативно-правову складову, якщо розглядати механізми регулювання етнонаціональних відносин, представляють і формують насамперед Верховна Рада України, у складі якої діє Комітет з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях та Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, національних меншин і міжнаціональних відносин, а також Кабінет Міністрів України і Президент України та Офіс Президента. Ці інститути державної влади ухвалили низку важливих правових актів і актуальних у сфері етнонаціональної політики рішень.

Стосовно ж менеджерських функцій держави, то в незалежній Україні в структурі уряду з вересня 2020 року функціонує орган, покликаний реалізовувати державну етнонаціональну політику - Державна служба України з етнополітики та свободи совісті [9].

Важливими ланками системи державного управління етнонаціональними процесами української держави є відповідні підрозділи на місцевому рівні. Поки що залишається відкритим питання про створення профільних підрозділів в окремих містах з поліетнічним складом населення, а також у районах та ОТГ, куди повертаються репатріанти і де частка мігрантів і вимушених переселенців є значною.

Через виконавчі структури держава здійснює також контролюючу функцію: на центральні та місцеві органи влади покладено обов'язок аналізувати тенденції етнонаціонального й етнокультурного розвитку та міграційних процесів. Контролюючу функцію державні органи реалізують і через моніторинг дотримання в країні законодавства щодо прав осіб, які належать до національних меншин, репатріантів з-поміж депортованих у минулому за національною ознакою осіб, мігрантів.

І все ж прикметною ознакою етнополітики української держави є її зосередження на про-

блемних питаннях розвитку етнонаціональних відносин, невирішеність яких, як правило, спричиняє випадки загострення суспільної ситуації. Задля цього механізми державного управління етнополітичними процесами повинні вдосконалюватися з урахуванням суспільних змін, на засадах забезпечення динамічного балансу між централізацією і децентралізацією управлінської діяльності, через вироблення й проведення єдиної державної етнонаціональної політики і одночасне забезпечення необхідної самостійності органів регіональної влади й місцевого самоврядування. Активне залучення самих етнічних спільнот та їх організацій до процесу ухвалення важливих для них рішень теж посилюватиме функціональну дієвість виконавчої вертикалі.

Характерною ознакою сучасних демократичних суспільств є розгалужена мережа громадських неурядових організацій найрізноманітнішого спрямування. На майже одностайну думку політологів, громадські об'єднання як інститути громадянського суспільства виступають єдиною ланкою між суспільством і державною владою, вони є формою інституціоналізації розмаїтих суспільних інтересів та їх захисту на рівні публічно-правових відносин. З цієї точки зору ступінь поширеності громадських об'єднань, їх щільності та рівень участі в них громадян може розглядатись як один з основних показників розвиненості громадянського суспільства. Громадські організації, і, насамперед, національно-культурні товариства відіграють важливу роль у представленні і захисті інтересів і прав національних меншин [1].

Ведучи мову про механізми регулювання міжетнічних стосунків, варто звернути увагу на співпрацю урядових і громадських організацій. Така співпраця, особливо на локальному рівні, дає, як засвідчує досвід, позитивні результати для вирішення етнічних проблем, зокрема у сфері реалізації прав меншин. Місцевими органами влади у взаємодії з громадськими організаціями меншин впроваджуються різноманітні ініціативи, мета яких — інтегрувати меншинне населення в соціальне, культурне, політичне життя громад та забезпечити толерантність у міжетнічній взаємодії на конкретній поліетнічній території.

Проте сьогодні відкритими залишаються питання, чи слід управлінські функції передавати з центрального рівня на контрольовані окремими меншинами місцеві та регіональні рівні? чи слід розподіляти політичні посади згідно з принципом національної або етнічної пропорційності? у чому полягають обов'язки меншин щодо інтеграції? якого ступеню інтеграції у культуру більшості можна вимагати від іммігрантів і біженців перед тим, як вони одержать громадянство? Стає дедалі більш зрозуміло, що питання етнічних меншин не можна розв'язати просто шляхом додержання

індивідуальних прав людини. Стандартні ліберальні підходи, вважає канадський вчений Вілл Кімлічка, не забезпечують розв'язання деяких найбільш важливих і гострих проблем, що стосуються етнічних меншин [2, с. 19].

Серед проблемних питань, що стоять перед державою у сфері етнонаціональної політики, є недосконалість нормативно-правової бази, невизначеність концептуальних засад державної етнонаціональної політики в Україні. Декларативною залишається низка положень законодавства щодо забезпечення прав національних меншин, що ускладнює їх практичне застосування. Будь-які зміни нормативної бази міжетнічних взаємин повинні спиратися на виважені підходи, щоб вони не створили нові проблеми, не розділили далі українське суспільство, а були спрямовані на його об'єднання й стабілізацію.

До проблемних тенденцій у сфері етнонаціональної політики слід зазначити ігнорування етнокультурних особливостей регіонів у розробці та реалізації державної освітньої політики. Зокрема, організація процесу освіти для представників національних меншин містить комплекс проблем, серед яких: відсутність достатньої кількості якісних освітніх програм, належно розроблених методик викладання мовами меншин; брак систематичної професійної підготовки та підвищення кваліфікації вчителів, які працюють у школах з викладанням мовами нацменшин.

Неврегульованим є питання набуття подвійного громадянства мешканцями прикордонних регіонів України та місць компактного проживання представників національних меншин. Досить тривожним симптомом у цьому сенсі є проблема незаконного набуття громадянства України громадянства інших держав, що нині має ознаки сталого процесу, з тенденцією до збільшення кількості порушень законодавства у цій сфері та урізноманітнення їх способів. Наразі набуття другого громадянства українцями визначається переважно соціально-економічними причинами (отримання можливості доступу до Шенгенської зони, ринку праці країн, які надають громадянство тощо). Подібні причини, як правило, не здатні спонукати до радикального протистояння з державою.

Як бачимо, окреслені питання є доволі складними та неоднозначними у своєму вирішенні і вимагають нових підходів в системі міжнаціональних взаємин та розвитку етнополітики загалом. Багато питань залишаються відкритими та дискусійними.

Щодо правового забезпечення етнонаціональної політики - загалом чинне законодавство України достатньою мірою забезпечує збереження ідентичності і культурної самобутності національних меншин. Однак чинна законодавча база досі не кодифікована, зокрема у сенсі системності та узгодженості зміс-

ту вживаних термінів, затверджених норм та порядку їх застосування. Як наслідок, виникають правові колізії, здатні трансформуватися в колізії і конфлікти суспільні – між етнічними і регіональними спільнотами, між цими спільнотами й державою, між центральною і регіональними владами тощо.

Важливою складовою реалізації національної етнополітики країни є державні органи загальної та спеціальної компетенції. Насамперед — це органи юстиції, які, поперше, здійснюють підготовчу роботу щодо прийняття правових актів, по-друге, забезпечують у судовому порядку розгляд конфліктних ситуацій у міжетнічних відносинах та у відносинах між етнічними спільнотами і державою. За характером і змістом судових рішень значною мірою можна визначити дотримання у країні принципу справедливості і практичної рівності усіх суб'єктів етнополітичної політики.

Важлива роль у функціонуванні права як механізму реалізації етнополітичної політики також належить органам прокуратури і служби безпеки. Вони наділені повноваженнями виступати ініціаторами переслідування тих, хто провокує міжетнічну ворожнечу та здійснює дискримінацію за національною ознакою. Органи прокуратури і служби безпеки в Україні періодично ініціювали такі переслідування, але далеко не завжди їхні ініціативи знаходили підтримку у судових органах. Значною мірою це пов'язано не зі структурними зв'язками всередині системи механізмів державної етнополітики, а з нечіткістю правових визначень тих вчинків, які мали б підпадати під дію відповідних законів.

До структури механізмів, якими забезпечується реалізація етнополітичної політики держави, слід віднести й інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Хоча особа, яка обіймає цю посаду, не має розпорядчих повноважень стосовно органів державного управління, але може впливати на них, спираючись на авторитет міжнародного права, за дотриманням норм якого у країні вона покликана стежити, та міжнародних організацій, з якими тісно співпрацює.

Починаючи з травня 2005 р., у затверджених Кабінетом міністрів примірних переліках управлінь відділів місцевих державних адміністрацій окремі структурні підрозділи у справах національностей не були передбачені [10]. Наслідком цього стало зменшення на місцях структури органів управління етнополітичними процесами і міжетнічними відносинами. Крім цього, одні з зазначених підрозділів займаються національними і конфесійними питаннями, інші — тільки національними, чим суттєво ускладнюється їх об'єднання у систему, об'єднану спільною функцією, а в підсумку негативно позначається на загальних результатах їх роботи. З огляду на це, необ-

хідно відновити названі підрозділи у системі обласних державних адміністрацій, а у місцях з компактним проживанням представників національних меншин фахівці з етнополітичних питань повинні бути в ОТГ.

Дослідження міжетнічних стосунків та механізмів їх регулювання в Україні на загальнонаціональному і регіональному рівнях дає підстави зробити висновок, що сучасна етнополітична ситуація в Україні характеризується загалом підвищенням ролі національного чинника в суспільно-політичному житті держави, зокрема тим, що відбувається зростання національної самосвідомості як українців, так і інших етнічних груп, їхньої самоорганізації, активізації пошуків ними шляхів та засобів реалізації своїх запитів і потреб.

Перед Україною, як і перед іншими незалежними державами, які мають поліетнічний склад населення, стоїть завдання, з одного боку, налагодження міжетнічних стосунків, захист прав національних меншин, відповідно до узятих зобов'язань, і в інтересах миру і злагоди в суспільстві. З іншого боку, у більшості цих країн нерозв'язаною залишається проблема національної консолідації. Тому політика держави має бути спрямована на регулювання обидвох цих процесів.

В поліетнічній державі на формування політичної нації впливає багато чинників, зокрема і характер взаємовідносин держави, її титульного етносу, національних меншин та їх етнічної батьківщини. За умови слабкості впливів інших „націєтворчих” чинників саме держава має ініціювати розбудовчі процеси у національній системі. Аналізуючи сучасну етнополітичну ситуацію в Україні, можна стверджувати, що національний фактор у суспільно-політичному житті держави є доволі впливовим, зокрема, відбувається поступовий розвиток та активізація української більшості і, разом з тим, інтеграція національних меншин у внутрішньодержавні процеси. Державна етнополітична політика в Україні поступово формує основи для інтеграційної складової міжетнічної взаємодії.

Механізмами державного управління можна вважати систему засобів впливу суб'єктів державного управління на об'єкт та їхньої взаємодії. В якості основного елемента механізму державного управління дослідники визначають систему органів виконавчої влади (органів державного управління) – в силу її ролі у забезпеченні ефективного вирішення завдань управління, реального керування суспільними процесами. Система органів управління створюється саме як інструмент реалізації цілей і завдань державного управління щодо процесів, які відбуваються у суспільному житті. Система органів державного управління, маючи розгалужену структуру, забезпечує одночасність здійснення відповідних владних функцій у всіх регіонах країни.

Складовою механізмом державного управління у сфері етнонаціональних стосунків є Державна служба України з етнополітики та свободи совісті, відповідні структурні підрозділи у справах національностей та релігій обласних, Київської міської державної адміністрації, які через систему організаційно-практичних заходів сприяють задоволенню культурних, мовних, інформаційних потреб етнічних спільнот, активізації їхньої участі у соціально-економічному, політичному та духовно-культурному житті суспільства, здійснюють роботу з упередження виникнення міжнаціональних конфліктів та будь-яких проявів ксенофобії та расової нетерпимості.

Окрім системи органів державного управління, до механізму державного управління слід віднести ще одну складову – сукупність відповідних правових норм. Однак чинна законодавча база досі не кодифікована, зокрема у сенсі системності та узгодженості змісту вживаних термінів, затверджених норм та порядку їх застосування. Як наслідок, виникають правові колізії, здатні трансформуватися в колізії і конфлікти суспільні – між етнічними і регіональними спільнотами, між цими спільнотами й державою, між центральною і регіональними владами тощо.

Враховуючи проблемні моменти, які потребують свого розв'язання, необхідним є розроблення адекватної та дієвої етнонаціональної політики української держави як механізму державного регулювання міжетнічних відносин і забезпечення міжнаціональної злагоди в державі. Важливу роль має зіграти прийняття Концептуальних засад етнонаціональної політики та оновлення законодавства в інтересах усіх етнонаціональних груп суспільства.

Важливим механізмом регулювання міжетнічних стосунків є співпраця урядових і громадських організацій. Така співпраця, особливо на локальному рівні, дає, як засвідчує досвід, позитивні результати для вирішення етнічних проблем, зокрема у сфері реалізації прав меншин.

Місцевими органами влади у взаємодії з громадськими організаціями меншин слід впроваджувати різноманітні ініціативи, мета яких — інтегрувати меншинне населення в соціальне, культурне, політичне життя громад та забезпечити толерантність у міжетнічній взаємодії на конкретній поліетнічній території. Серед таких заходів — формування власних автономних управлінських органів національних меншин; фінансова підтримка діяльності етнокультурних організацій, що забезпечують рівні освітні можливості (з урахуванням навчання етнічними мовами) для меншин; спеціальний проект соціальної інтеграції ромів; спеціальні семінари для управлінців, де навчають способам урегулювання етноконфліктних ситуацій та загалом учать етнічному менеджменту; семінари, спрямовані на підтримку

успішної імплементації мирного процесу і забезпечення толерантності міжетнічної взаємодії; системний моніторинг етнонаціональних процесів в державі загалом і у регіонах.

Список використаних джерел

1. Антонюк О. В. Культурно-національні товариства. Мала енциклопедія етнотолерантності [Текст] / НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького; Відп. ред. Ю. І. Римаренко. - О. В. Антонюк – К.: Довіра: Генеза, 1996. – С. 527.
2. Вілл Кимлічка. Лібералізм і права меншин [Текст]. // Перекл. з англ. Р. Ткачук; Гол. ред. і автор передм. Дж. Перлін; Наук. ред. І. Лизогуб. – В. Кимлічка. - Харків, Центр освітніх Ініціатив, 2001. – 176 с.
3. Документ Копенгагенського совещання Конференції по человеческому измерению СБСЕ [Текст]. // Международные акты о правах человека. Сборник документов. – М.: Издательская группа НОРМА-ИНФРА-М, 1999. – 664 с.
4. Етнонаціональна структура українського суспільства [Текст]. / Довідник / В. Б. Євтух, В. П. Трошинський, К. Ю. Галушко, К. О. Чернова. – К.: Наукова думка, 2004. – 216 с.
5. Конституція України [Текст], утверджена на п'ятій сесії ВР України 28 червня 1996 року № 254к/96-вр [Електронний ресурс] / Верховна Рада України // Офіц. сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
6. Котигоренко, В. Становлення державного етнополітичного менеджменту в Україні [Текст] / В. Котигоренко. - Політичний менеджмент: український науковий журнал / 2004. – №6 – 483 с. <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=34&c=600>
7. Луцишин Г. І. Національні меншини у політичному житті України [Текст] / Г. І. Луцишин. – Автореферат дис. канд. політ. наук: 23.00.02 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. - Л., 2002. – 190 арк.
8. Основи демократії: Підручник для студентів вищих навчальних закладів [Текст] / За заг. ред. А.Ф. Колодій. Третє видання, оновлене і доповнене – Львів: Астролябія, 2009. – 832.
9. Про затвердження Положення про Державну службу України з етнополітики та свободи совісті та внесення змін до Положення про Міністерство культури України [Текст]: постанова КМУ від 21.08.2019 № 812 [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України // Офіц. сайт Кабінету Міністрів України. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/812-2019-%D0%BF#Text>.
10. Про структуру місцевих державних адміністрацій [Текст]: постанова КМУ від 11.05.2005 № 328 [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України // Офіц. сайт Кабінету Міністрів України. — Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/pras/16715729>
11. Руднічка Р.М. Механізми державного управління: сутність і зміст [Текст] / Р. М. Руднічка, О. Г. Сидорчук, О. М. Стельмах; за наук. ред. М. Д. Лесечка, А. О. Чемериса. –Л.: ЛРІДУ НАДУ, 2005. – 28 с.
12. 100-річчя державного органу з питань етнополітики незалежній Україні, як історія захис-

ту національних меншин: державні інституції та міжнаціональні відносини – досвід, виклики, завдання. / Збірник наукових матеріалів. – К. ДУХ І ЛІТЕРА, 2019. - 600 с.

References

1. Antonyuk O.V. Cultural and national societies. Small encyclopedia of ethnostate studies [Text] / National Academy of Sciences of Ukraine. Volodymyr Koretsky Institute of State and Law; Responsible for editing Y. I. Rymarenko. – O.V. Antonyuk – Kyiv: Dovidar: Genesa, 1996. - P.527.
2. Will Kimlicka. Liberalism and minority rights [Text]. // Translation from English by R. Tkachuk; chief editor and the author of the foreword J. Perlin; Scientific edition by I. Lyzogub. - V. Kimlicka. - Kharkiv, Center for Educational Initiatives, 2001. – 176 p.
3. Document of the Copenhagen Meeting of the Conference on the Human Dimension of the OSCE [Text]. // International human rights acts. Collection of documents. - Moscow: Publishing group NORMA-INFRA-M, 1999. – 664 p.
4. Ethnic-national structure of Ukrainian society [Text]. / Handbook / V. B. Yevtukh, V. P. Troshchinsky, K. Y. Galushko, K. O. Chernova. - Kyiv: Naukova dumka, 2004. – 216 p.
5. Constitution of Ukraine [Text], approved at the fifth session of Verkhovna Rada of Ukraine on June 28, 1996 № 254k/96-vr [Electronic resource] / Verkhovna Rada of Ukraine // Official website of Verkhovna Rada of Ukraine. - Access: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
6. Kotyhorenko V. Formation of state ethnic-political management in Ukraine [Text] / V. Kotyhorenko. - Political Management: Ukrainian Scientific Journal / 2004. - №6 – 483 p. <http://www.politik.org.ua/vidmagcontent.php3?m=1&n=34&c=600>
7. Lutsyshyn G. I. National minorities in the political life of Ukraine [Text] / G. I. Lutsyshyn. – Abstract of the thesis of candidate of political sciences: 23.00.02 / Ivan Franko National University of Lviv. - Lviv, 2002. - 190 sheets.
8. Fundamentals of Democracy: A textbook for students of higher educational institutions [Text] / General edition by A. F. Collodiy. The third edition updated and supplemented - Lviv: Astrolabiia, 2009. – 832.
9. On approval of the Regulation on the State Service of Ukraine for Ethnopolitics and Freedom of Conscience and amendments to the Regulation on the Ministry of Culture of Ukraine [Text]: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 21.08.2019 № 812 [Electronic resource] / Cabinet of Ministers of Ukraine // Official website of the Cabinet of Ministers of Ukraine. - Access: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/812-2019-%D0%BF#Text>.
10. On the structure of local state administrations [Text]: resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 11.05.2005 № 328 [Electronic resource] / Cabinet of Ministers of Ukraine // Official website of the Cabinet of Ministers of Ukraine. - Access: <https://www.kmu.gov.ua/npas/16715729>
11. Rudnitska R. M. The mechanisms of public administration: essence and content [Text] / R. M. Rudnitska, O. G. Sydirchuk, O. M. Stelmakh; general scientific edition by M. D. Lesechko, A. O. Chemeris. –Lviv: Lviv Regional Institute of Public Administration of National Academy for Public Administration, 2005. – 28 p.
12. 100 th anniversary of the state body on ethnopolitics of independent Ukraine, as a history of protection of national minorities: state institutions and interethnic relations - experience, challenges, tasks. / Collection of scientific materials. - Kyiv. DUKH I LITERA, 2019. - 600 p.